

Pojem - jeho „aktivita“

Hegel mluví o „činnosti pojmu“ (Tätigkeit des Begriffs; např. 2872, S. 26). To nelze jen tak bez hlubšího porozumění zavrhnout. Obvykle máme za to, že přesně vymezený pojem je nadále neměnný, neboť každá změna znamená, že tu mám zase jiný pojem. Hegel bývá kritizován za to, že mluví o vývoji pojmu, a to vlastně právem, neboť pojem se přece nemůže vyvíjet, mezi sobě podobnými a blízkými pojmy není a nemůže být žádného kontinuálního přechodu, nýbrž mohou se jen střídat, vyměňovat jen za druhý. Ovšem všechna ta fixovanost a neměnnost pojmu je podmíněna příslušným myšlenkovým modelem, tj. intencionálním předmětem, s nímž je pojem vždycky spjat. Ale pojem musí mít v sobě schopnost aktivity (nebo s aktivitou být aspoň bytostně spjat), protože intencionální předmět musí být přece vždy znovu aktualizován, a to může být pouze aktivně provedeno. Pojem ovšem sám o sobě není schopen aktivity (není subjektem), ale je s aktivitou spojen, protože je složkou aktivity myšlenkové, tj. konkrétních myšlenkových aktů. Pojem je jakýmsi programem pro myšlenkové akty, které se jím řídí (a mohou samy sebe při různých nepřesnostech za jeho pomoci korigovat, opravovat).

(Písek, 040620-2.)